

ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНИХ ПРОЯВІВ НЕПСИХОТИЧНИХ ПСИХІЧНИХ ПОРУШЕНЬ У ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Р. А. Нікоряк

Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна

Ключові слова:

посттравматичний стресовий розлад, розлади адаптації, гостра реакція на стрес, демобілізовані учасники бойових дій.

Буковинський медичний вісник. Т.22, № 2 (86). С. 65-69.

DOI:

10.24061/2413-0737.XXII.2.86.2018.35

E-mail:

nikoriakrusya@gmail.com

Мета роботи — дослідити клінічні особливості непсихотичних психічних розладів у демобілізованих учасників бойових дій, які перебували на стаціонарному лікуванні в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні (ЧОПЛ) та тих, які раніше не зверталися за психіатричною допомогою. **Матеріал і методи.** Проведено аналіз психічного стану 390 учасників бойових дій, які перебували на обстеженні і лікуванні в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні за період з 2015 року по 2017 рік та проведено дослідження демобілізованих учасників бойових дій, які проживають у двох районах Чернівецької області (Заставнівський та Сторожинецький). Застосовували клініко-психопатологічні, епідеміологічні, статистичні методи та модифікований метод клінічного інтерв'ю за А. Айві з подальшою діагностикою згідно з МКХ-10.

Результати. Серед 390 осіб, які протягом 2015-2017 років перебували на обстеженні та лікуванні в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні, виділені три групи (106) хворих із непсихотичними психічними розладами, а саме: з гострою реакцією на стрес (ГРС) — 13 (12%) осіб, із розладами адаптації (РА) — 42 (40%) осіб та з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) — 51 (48%) особа. Серед 80 осіб у 30 демобілізованих із зони бойових дій на Сході України, які раніше не зверталися за психіатричною допомогою, були діагностовані розлади адаптації в 10% (8) досліджуваних, невротичні розлади — у 23,75% (19) осіб та посттравматичний стресовий розлад — у 3,75% (3) обстежених.

Висновок. Психічні розлади серед демобілізованих учасників бойових дій, які проходили обстеження та лікування в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні і демобілізованих, які раніше не зверталися за психіатричною допомогою, становлять суттєву медико-психологічну проблему українського суспільства.

Ключевые слова:

посттравматическое стрессовое расстройство, расстройство адаптации, острая реакция на стресс, демобилизованные участники боевых действий.

Буковинский медицинский вестник. Т.22, № 2 (86). С. 65-69.

ОСОБЕННОСТИ КЛИНИЧЕСКИХ ПРОЯВЛЕНИЙ НЕПСИХОТИЧЕСКИХ ПСИХИЧЕСКИХ НАРУШЕНИЙ У ДЕМОБИЛИЗОВАННЫХ УЧАСТНИКОВ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ НА ВОСТОКЕ УКРАИНЫ

Р.А. Никоряк

Цель работы — исследовать клинические особенности непсихотических психических расстройств у демобилизованных участников боевых действий, которые были на стационарном лечении в Черновицкой областной психиатрической больнице (ЧОПБ) и тех, которые раньше не обращались за психиатрической помощью.

Материал и методы. Проведен анализ психического состояния 390 участников боевых действий, которые были на обследовании и лечении в ЧОПБ в 2015-2017 годах и проведено обследование демобилизованных участников боевых действий, которые проживают в двух районах Черновицкой области (Заставновский и Сторожинецкий). Использовали

Оригінальні дослідження

клинико–психопатологические, эпидемиологические, статистические методы и модифицированный метод клинического интервью за А. Айви с последующей диагностикой по МКХ-10.

Результаты. Среди 390 человек, которые на протяжении 2015-2017 годов были на обследовании и лечении в Черновицкой областной психиатрической больнице, выделено три группы (106) больных с непсихотическими психическими расстройствами, а именно: с острой реакцией на стресс (ОРС) — 13 (12%) чел., с расстройствами адаптации (РА) — 42 (40%) чел. и с посттравматическим стрессовым расстройством (ПТСР) — 51 (48%) обследованных.

Среди 80 человек у 30 демобилизованных с зоны боевых действий на Востоке Украины, которые раньше не обращались за психиатрической помощью, были диагностированы расстройства адаптации в 10% (8) обследованных, невротические расстройства — у 23,75% (19) человек и посттравматическое стрессовое расстройство — у 3,75% (3) обследованных.

Вывод. Психические расстройства среди демобилизованных участников боевых действий, которые проходили обследование и лечение в Черновицкой областной психиатрической больнице и демобилизованных, которые не обращались за психиатрической помощью, составляют существенную медико-психологическую проблему украинцев.

Key words:

Posttraumatic stress disorders, adaptation disorder, acute response to stress, demobilized participant of military action.

Bukovinian Medical Herald. V.22, № 2 (86). P. 65-69.

CLINICAL FEATURES OF NONPSYCHOTIC MENTAL DISORDERS IN DEMOBILIZED PARTICIPANTS OF MILITARY ACTION IN THE EAST OF UKRAINE

R.A. Nikoriak

Objective. To investigate the clinical features of nonpsychotic mental disorders in demobilized participants of military action, who were treated in the Regional Psychiatric Hospital in Chernivtsi and who had not been treated before.

Material and Methods. The study involved 390 participants of military action who were on diagnostic and stationary treatment during 2015-2017 years and investigate Demobilized participant of military action who live in Zastavna and Storozhynets districts. Clinico-psychopathological, epidemiological, statistical methods and modified method of clinical interview by Aivy was used with further diagnostics according to ICD-10.

Results. Among 390 patients who were on diagnostic and treatment in Regional Psychiatric Hospital in Chernivtsi 3 groups are selected (106) patients with nonpsychotic mental disorders: acute response to stress 12% people, adaptation disorders — 40% people, and posttraumatic stress disorders — 48% people. Among 30 patients who were demobilized from military action on the East of Ukraine and who had not been treated in psychiatry, there were 8(10%) patients with adaptation disorders — 27% (8) patients, neurotic disorders — 63% (19) and posttraumatic stress disorders — 10% (3) patients.

Conclusion. Psychotic disorders among demobilized participant of military action, who were diagnosed and treated in Regional Psychiatric Hospital in Chernivtsi and demobilized people who had not been treated before make a significant medico-psychological problem among Ukrainians.

Вступ. В останні роки спостерігається підвищена увага дослідників до проблем психогенних захворювань внаслідок зростання розповсюдженості цієї патології та більш глибокому розумінні їх ролі у фор-

муванні соціальної дезадаптації [1]. На відміну від попередніх досліджень психогенних розладів розробка в подальшому різних класифікаційно-діагностичних підходів до їх оцінки може бути віднесено до таких,

що активно розвиваються в наш час галузей медицини [2]. Бойові дії в Україні актуалізували проблему впливу соціального стресу на психічне здоров'я людей, які постраждали в результаті участі у збройному конфлікті. Не всі учасники бойових дій змогли зберегти фізичне і психічне здоров'я, що зумовлює інтерес до проблеми психічного здоров'я тих, хто перебував під впливом стрес — факторів [4]. Кількість людей, які зазнали психологічних наслідків військових дій, у 4 рази більше, аніж фізичних уражень [5]. Бойові дії на Сході України спровокували хвилю проблем психосоціальної адаптації, які актуалізували проблему психічного здоров'я українців [6]. Вважається, що участь у бойових діях впливає на свідомість людини, піддаючи її серйозним якісним змінам [3]. Рання діагностика, поширеність, структура, особливості клінічних проявів непсихотичних психічних розладів серед учасників бойових дій на Сході України на сьогодні є недостатньо вивченими, а шляхи їх комплексної медикаментозної та психокорекційної роботи з позиції системного підходу залишаються не до кінця розкритими й потребують подальшого вивчення. Все це зумовлює актуальність розробки даного напрямку досліджень на загальному та регіональному рівнях.

Мета роботи. Дослідити клінічні особливості непсихотичних психічних розладів у демобілізованих учасників бойових дій, які перебували на стаціонарному лікуванні в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні (ЧОПЛ) та тих, які раніше не зверталися за психіатричною допомогою.

Матеріал і методи. Проведено аналіз психічно-

го стану 390 учасників бойових дій, які перебували на обстеженні та лікуванні в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні за період з 2015 року по 2017 рік (Додаток № 1 і № 2 до звіту по ф. № 10) та дослідження демобілізованих, які проживають у двох досліджуваних районах Чернівецької області (Заставнівський та Сторожинецький). У ході дослідження застосовували клініко-психопатологічний метод та модифікований метод клінічного інтерв'ю за А. Айві з подальшою діагностикою згідно з МКХ-10 F43, а саме: з гострою реакцією на стрес (F43.0), розладами адаптації (F43.2) та посттравматичним стресовим розладом (F43.1), які виникли в учасників бойових дій, що проживають на Буковині. Застосовані епідеміологічні та статистичні методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Серед 390 осіб, які протягом 2015-2017 років проходили обстеження та лікування в Чернівецькій обласній психіатричній лікарні, виділені три групи хворих із непсихотичними психічними розладами, а саме у 2015 році серед 34 осіб, які захворіли, виявлено з розладами адаптації (РА) — 20% осіб, з гострою реакцією на стрес (ГРС) — 15% осіб та з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) — 65% осіб, достовірно ($p < 0,05$) вищий за ГРС у співвідношенні ПТСР 3.1:1 РА та у 4.4 рази меншою була кількість пацієнтів із ГРС. Лікування пацієнтів із ПТСР також були найбільшою групою і у 2016 році та становили 64% (14 осіб) від пролікованих у даному році. У 2017 році найбільшою групою були пацієнти з розладами адаптації, що становило 49% чи 21 особа від 43 пацієнтів,

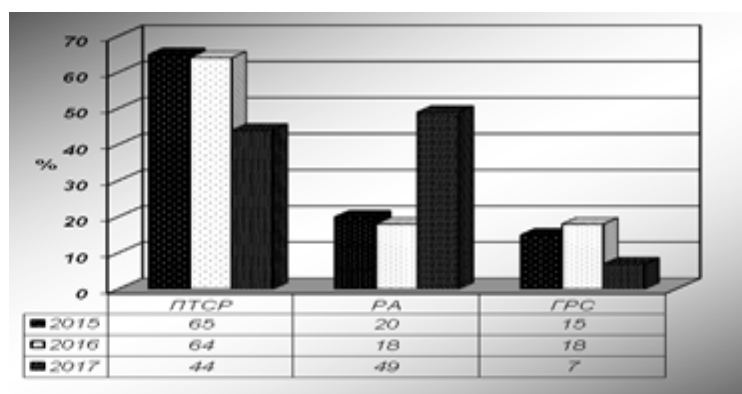

Рис. 1. Кількість демобілізованих, які захворіли протягом 2015 -2017рр.

пролікованих стаціонарно (рис. 1). Лікування пацієнтів із розладами адаптації зросло порівняно з 2015 роком у три рази. Кількість хворих, які перебували на стаціонарному лікуванні з ПТСР мало тенденцію до зменшення у 2016 в 1.6 рази та у 2017 році в 1.2 рази. Таким чином, якщо на початку бойових дій на Сході України у 2015 році найпоширенішими серед непсихотичних психічних розладів (F43.0), які діагностувалися в учасників бойових дій, були ПТСР, то в подальшому у 2017 році відбулася перевага хворих, яким був встановлений діагноз — розлад адаптації.

Отже, стаціонарна допомога 390 учасникам бойових дій, яка надавалася протягом 2015-2017 рр., з діагнозами F43 — ГРС, ПТСР, РА у 2017 році зростає в 1.4 рази порівняно з 2015 роком та 2 рази порівняно з 2016 роком (рис. 2).

Натомість, серед обстежених та пролікованих у 2015 році (125) осіб діагноз ГРС, ПТСР, РА встановлено у 34 осіб, у 2016 році серед пролікованих 87 осіб (F40-48) 25% становили хворі з (F43), а у 2017 році — 24% з (F 43) від 178 осіб, (рис. 3). Таким чином, за досліджуваний період серед 390 поступлень

Оригінальні дослідження

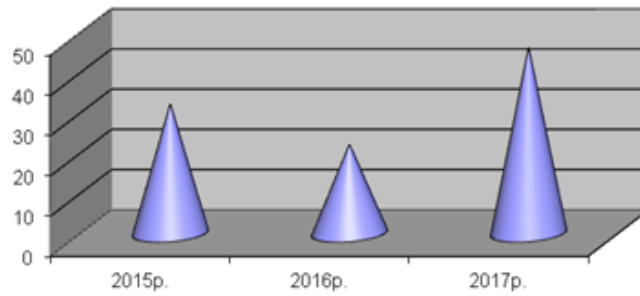

Рис. 2. Кількість випадків надання стаціонарної допомоги хворим з реакцією на важкий стрес, розлади адаптації та посттравматичний стресовий розлад

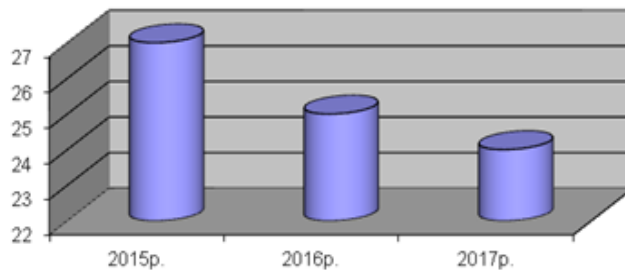

Рис. 3 Кількість осіб, що захворіли на розлади адаптації, посттравматичний стресовий розлад та реакцію на важкий стрес

в ЧОПЛІ 106 осіб на сьогодні перебувають під диспансерним наглядом у співвідношенні ПТСР як 1.2:1 РА, а хворих на ГРС було у 3.9 раз менше порівнянню з хворими на ПТСР (рис. 4). Дослідженнями встановлено, що найбільшу групу серед учасників бойових дій склали хворі з посттравматичним стресовим розладом, а найменшу — з гострою реакцією на стрес. Тобто, адаптуватися від мирного життя до смерті та страждань, і навпаки, дуже важко, іноді неможливо без порушень психіки. Таким чином, бойовий стрес зіграв велику роль у формуванні процесів дезадаптації. Отже, були виділені наступні соціальні чинники, які впливали на успішність адаптації потерпілих, а саме: не- перебування на передовій, відсутність фізичних наслідків травми, наявність соціальної підтримки

з боку суспільства (місцевих органів влади) та близьких людей (рідних, друзів). Екстремальні ситуації, в яких тривало перебували досліджувані з впливом найпотужнішого психоемоційного стресу (втрати побратимів, каліцтва, страждань), позначилося на їхньому психічному здоров'ю.

Серед 80 осіб, демобілізованих із зони бойових дій на Сході України, які раніше не зверталися за психіатричною допомогою, виявлено в 30 осіб (37,5%) непсихотичні психічні розлади, серед яких розлади адаптації встановлено в 10% (8) досліджуваних, невротичні розлади — у 23,75% (19) осіб та посттравматичний стресовий розлад — у 3,75% (3) обстежених. Натомість, у 50 осіб, що становило 62,5%, психічних розладів не виявлено.

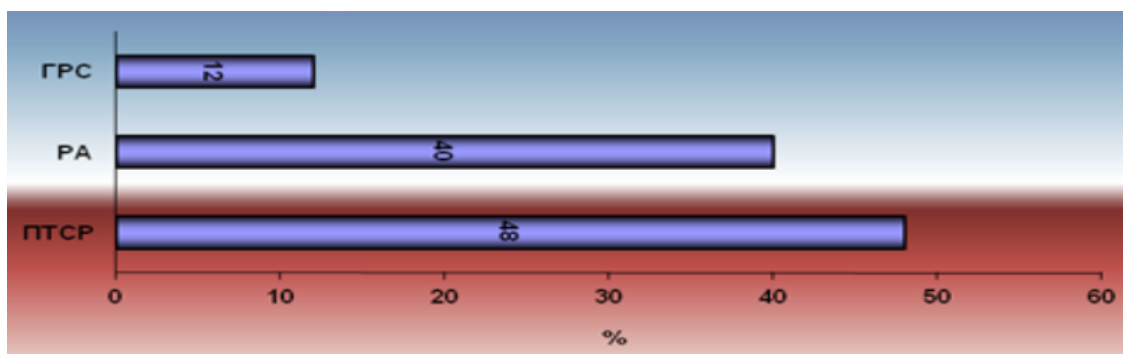

Рис. 4. Кількість осіб, які перебувають на обліку на кінець 2017 року

Висновки. Дослідженням встановлено, що серед госпіталізованих буковинців, які були задіяні в бойових діях на Сході України спостерігалися неспсихотичні психічні розлади, а саме: гостра реакція на стрес — у 13 осіб, посттравматичний стресовий розлад — у 51 особи, розлад адаптації — у 42 осіб. Обстеження, проведені серед учасників бойових дій, які раніше не зверталися за психіатричною допомогою, у 30 осіб виявлені неспсихотичні психічні розлади, а саме: розлади адаптації, невротичні розлади, посттравматичний стресовий розлад.

Перспективи подальших досліджень спрямовані в напрямку психопрофілактики психічних порушень серед демобілізованих учасників бойових дій

Список літератури

1. Пінчук І, Бобак К, Гоченка А. Стрес і людина: медико-психологічна допомога при стресових розладах (методичний посібник). Київ. 2014; 91с.
2. Бурлака О, Золотарова О, Стеблук В. Професійно-соціальний стрес та стрес-індуковані розлади. «Сталкер»: Одеса. 2010; 174с.
3. Михайлов БВ. Стан і стратегічні напрямки розвитку психотерапії та медичної психології (Медична психологія). 2011; 3: 44-48.
4. Волошин П. Посттравматичний стресовий розлад: діагностика, лікування, реабілітація (Методичні рекомендації). Харків. 2002; 47с.
5. Алешенко В, Хмілар О. Психологічна реабілітація військовослужбовців з постстресовими психічними розладами (Навчальний посібник). Харків. 2005; 84с.
6. Bisson JI & Lewis C. Systematic Review of Psychological First Aid, Commissioned by the World Health Organization (available upon request). 2009.

References

1. Pinchuk I, Bobova K, Gochenka A. Stress I ludina: medico-psychologichna dopomoga pry stressovich rozladach. [Stress and man: psychological help in stress disorders]. Methodichny posibnik. Kuiv. 2014; 91s. (in Ukrainian).
2. Burlaka O, Zolotarova O, Stebluk B. Profesiyno-socialniy stress ta stress-indukovani rozlady. [Professional social stress and stress-induced disorders]. «Stalker»: Odessa. 2010; 174s. (in Ukrainian).
3. Mixailov BV. Stan I strategichny napriamky rozvitky psychoterapii ta medichnoi psychologii. [Status and strategical directions of psychotherapy and medicine psychology development]. Medichna psychologia. 2011; 3: 44-48. (in Ukrainian).
4. Volochin P. Posttravmatychny stressovy rozlad: diagnostika, likuvannya, reabilitacia. [Posttraumatic stress disorder: diagnosis, treatment, rehabilitation]. Methodychny rekomendacii. Charkiv.2002; 47s. (in Ukrainian).
5. Aleschenko V, Chmilar O. Psychologichna reabilitacia viyskovosluchbovziv z poststresovimy psychichnimy rozladamy. [Psychological rehabilitation of servicemen with poststress disorders]. Navchalny posybnuk. Charkiv. 2005; 84s. (in Ukrainian).
6. Bisson JI & Lewis C. Systematic Review of Psychological First Aid, Commissioned by the World Health Organization (available upon request). 2009.

Відомості про автора:

Нікоряк Руслана Анатолівна — асистент кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С. М. Савенка Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна.

Сведения об авторе:

Никоряк Руслана Анатолиевна — ассистент кафедры нервных болезней, психиатрии и медицинской психологии им. С. М. Савенка Высшего государственного учебного заведения Украины «Буковинский государственный медицинский университет», г. Черновцы, Украина.

Information about the author:

Nikoriak Ruslana Anatoliivna — assistant of the S. M. Savenco Department of Neurology, Psychiatry and Medical Psychology of Higher State Educational Institution of Ukraine “Bukovinian State Medical University”, Chernivtsi, Ukraine.

Надійшла до редакції 18.04.2018
Рецензент — проф. Борисюк А.С.
© Р. А. Нікоряк, 2018